EURIPIDE

TROIENELE

PERSOANELE
POSEIDON
TALTHYBIU
MENELAU
HECUBA
CASANDRA
ANDROMACA
HELENA
CORUL TROIENELOR în faptul zilei, sub pale de fum, Troia pustie. În fund, acoperit de temple, Pergamul – creştetul întărit al Troiei.

În primul plan, barăcile aheilor. La intrarea uneia din ele, nedesluşindu-se încă, o femeie în zdrenţe e întinsă la pământ.

POSEIDON

Sunt Poseidon şi ca să vin aici Am părăsit săratul fund al Mării Egee, peste care-şi poartă paşii Cei mândri, Nereidelel în chor. De când în juru-ntinderii troiene Phoibos 2 şi eu am ridicat cu drepte Măsuri un zid de piatră, 3 niciodată Gândul meu bun n-a părăsit cetatea Iubiţilor mei phrygi. Ea fumegă Acum şi pustiită a pierit., De lancea argoiană, căci Epeu 4 Parnasianul5 din Phocida cu

1 Nereidele: fiicele lui Nereus, divinitate a mării.

2 Phoibos: „Strălucitorul"; epitet al lui Apolon, zeu al soarelui, al muzicii şi al artelor.

3 Goniţi din Olimp pentru nesupunere faţă de Zeus, Poseidon şi Apolon slujiseră un an lui Laomedon, tatăl lui Priam, înălţând la porunca lui zidurile Troiei. (Iliada, VII 452 – 453 şi XXI 442 şi urm.)

4 Epeu. Făuritorul calului troian.

5. Originar din preajma Parnasului, munte în Focida. ¦ ¦ i

Al zânei Pallas meşteşug făcu
Un cal umplut cu armel şi-năuntrul
Cetăţii duse idolul fatal.
Deşarte-s luminişurile sfinte
Şi templele sunt înecate-n sânge.

Pe treptele altarului lui Zeus
Ocrotitorul, Priam căzu mort.
Mult aur, multe spolii2 phrygiene
La năvile aheilor sunt duse.
Aşteaptă un vânt bun în pânze, doar
De zece ani sunt ahtiaţi să-şi vază
Copiii şi nevestele, hellenii
Ce-au asaltat cetatea. Pe când eu -
Căci sunt învins de Hera, argeiana
Zeiţa şi de-Athena ce-mpreună
Legatu-s-au să piarză pe troieni3 -'
Las gloriosul Ilion 4 cu toate '.
Lăcaşurile mele. Când pustiul ' „!
Cuprinde o cetate, suferă
Şi zeii ce rămân fără prinos.
De vaietul femeilor menite
Prin sorţi unui stăpân, prelung răsună

1 Vicleşugul cu ajutorul căruia aheii puseseră stăpânire pe oraşul atâta vreme asediat e amintit în treacăt în Odiseea (IV 272; VIII 492) şi amănunţit povestit în cântul al II-lea al Eneideilui Vergiliu.

2 Spolii: pradă de război.

3 Duşmănia celor două zeiţe pentru cetatea lui Priam şi uneltirile puse la cale pentru a o distruge formează o bună parte din acţiunea Iliadei.

4 Ilion: Troia.

Scamandrul. Le-au luat arcadienii
Pe unele, pe altele thessalii.
Sau Teseiziil cei ce luptă-n fruntea
Feciorilor Athenei. Celelalte. ¦
Ce nu-s supuse sorţilor, menite
Ca roabe căpitanilor oştirii, Sunt sub aceste corturi. Printre ele
E şi Helena din Laconia, odrasla
Lui Tyndar, socotită printre roabe
După dreptate. Dacă cineva
Ar vrea s-o vază pe nefericita
Hecuba, e culcată lângă porţi, Şi multe lacrimi varsă peste multe
Dureri.
Jertfită pe mormântul lui Ahile
Amar pieri copila-i Polyxene, Pierduţi sunt Priam şi ai săi; fecioara
Pe care-Apollon divul a lăsat-o în prada inspiraţiei, Casandra, O ia, uitând evlavia şi ce
Se cade zeului, cu sila, ca soţie
De taină, Agamemnon.
O, tu, odinioară fericită
Cetate, cui te las? O, ziduri mândre;
Să nu vă fi surpat Athena, fiica
Lui Zeus, eraţi şi acuma în picioare! 2

1 Feciorii lui Teseu: Acamas şi Demofon.

2 Traducătorul a omis aici versurile 48-94, a căror autenticitate nu-i pusă la îndoială de nici un editor.

Nebun e între muritori acela Ce spulberă cetăţi părăginind Altare şi morminte – adăpostul Sfinţit al celor morţi. Până la urmă ' Acela e pierdut. I ¦

(Iese. Hecuba înalţă capiilor

HECUBA

': Sus, urgisito, capul ţi-1 ridică De la pământ, şi umerii. Nici Troia jŞi nici regina Troiei nu mai este. (îndură cu tărie schimbătoarea (Ursită.

Pluteşte i prin strâmtoare şi pluteşte Printre puteri cumplite. Nu opune Prora vieţii valului. Te lasă.

> <: >' si.

— '-”>

Vai, vai! Iu]/- '-! ->-

Ce mi-a fost dat să plâng, nenorocita fr- ' ¦*. De mine, piere patria, copiii -*'-*

Şi soţu-mi pier.

O, slavă din străbuni azi umilită, î^gA

Ah, ce nimic erai! A-!; n Ce să mai spun? Ce să nu spun? Şi ce -l *> r'-

Să plâng? I”i> '

1 Următoarele patru versuri (în original trei) sunt citate de Stdbaios, care le atribuie corului. Majoritatea editorilor le restituie îns&Heeubei, făcând să intervină corul abia după tirada reginei.

Mă copleşeşte greaua amorţire
A mădularelor aşa cum zac
Cu spatele întins pe acest aspru
Culcuş, Vai, capul meu, vai tâmplelor, şi vai
Coastelor mele! Ah, ce dor mă prinde
Să-mi legăn şi să-mi unduiez spinarea
De amândouă laturile pentru
O ne-ntreruptă doină de durere în lacrimi. Muza însăşi răscoleşte
Un sunet în urgia care-i mută a
De cântece la cei bătuţi de soartă.

(Se ridică şi cântă) Sprintene prore de nävi, De vâsle purtate în sfântul Ilion, peste noianul împurpurat şi prin ale Helladei sigure porturi în sunetul unui paianl Blestemat de cavaluri şi-n glasul De naiuri sonore-aţi legat. (' împletitele funii – învăţul Egiptului2 vai, vai, în ale Troii limanuri, umblând După nesuferita soţie

1 Cânt coral în cinstea lui Apolon; prin extensiune, orice cânt de luptă şi de biruinţi.

2 Grecii atribuiau egiptenilor născocirea pânzelor şi a funiilor de corăbii împletite din papirus.

A lui Menelau, ruşinea
Lui Castor, 1 a Eurotului

Faimă nebună, cea care
E ucigaşa lui Priam, Plugar a cincizeci2 de copii.
Şi care pe mine, Hecuba, Nefericită m-aduse
La ţărmul acestei urgii.
Vai mie, vai, unde şed, Lângă-ale lui Agamemnon
Corturi; ca roabă mă duc
Din casă, bătrână cernită, Mi-e capul a moarte pustiu. ¦ '
Dar, o, de troieni purtători
De lance sărmane soţii, Şi voi, nenuntite fecioare, Troia e-n flăcări, să plângem!
Cum pasărea strigă duios
Spre pui când aceştia-şi iau zborul, Aşa voi începe şi eu
Un cântec, dar nu chiar acela
Pe care alt'dată, aproape
De sceptrul lui Priam, purtându-mi
Paşii în horă, în bine

1 Castor e unul din fraţii Elenei (numele celuilalt e Pollux sau Polydeukes). În Iliada, soaţa necredincioasă a lui Menelau îşi exprimă teama că amândoi vor fi auzit despre dânsa „multe ocări şi ponoase” (III, 242).;

2 Numărul acestora ar fi fost chiar mai mare, după Iliada, VI 242 şi urm. *

Bătute măsuri phrygiene-1 Rosteam către zei.

(întâia jumătate a corului iese din corturi.)

PRIMUL HEMI-CHOR

Strofa I

Hecuba, ce tot strigi? Şi ce tot spumegi? Ce vrei să spui? Printre pereţii casei Am auzit durerile ce plângi, Şi spaima se aruncă-n inimi Troienelor cari-n aceste case îşi plâng robia.

HECUBA

Pe năvile aheilor, copilă, Se mişcă mâna care lopătează.

PRIMUL HEMI-CHOR

Vai mie, ce vor ei? Vor să mă ducă Acum pe mări, departe de pământul ¦”. Cetăţii mele?

HECUBA

Nu ştiu nimica. Dar prevăd urgie.

PRIMUL HEMI-CHOR

Vai, vai!
Acum veţi şti, troienelor sărmane, Durerea ce v-aşteaptă.
Ieşiţi afară din case. Argeii
Sunt gata de plecare.

HECUBA._'. Ii; i-Mnoâtil:' Ei, ei! -; ¦ *>V! ¦ mm<-”, -
Sănu lăsaţi afară ^a'U. VA¦JijauJfâ)
Pe cea înflăcărată de Bacchos, Casandra, Ruşinea alor noştri înaintea ' '; 4Iii f Argeilor, menada, o durere
Peste dureri. ' fgrua ur; ¦ – radu-j'J

O, Troia, Troia jalnică, tu pieri „-; ¦” [<j i*nv 3 Şi jalnici suntem noi, care te pierdem, î3i! ¦ %u& nw Şi viii şi morţii…

— Z ii

(A doua jumătate a corului vine din corturi.) of

AL DOILEA HEMI-CHOR

Antistrofa 1

Vai mie, tremurând lăsat-am iiaoii *JU/”-¦

Ale lui Agamemnon. Corturi, „: rulJ Bfâfilâf &: J-S: – '„ Ca să te-aud, regină. Oare Argeii nu sunt puşi să mă ucidă, *? Pe mine ticăloasa? Şi pe nävi '*°v 3*;! I '

Năieriil nu sunt gata să apuce lopeţile? FlBLT '1rn „jy'

V; ji.; Tff fi; ¦: -”

HECUBA

Copilul meu, cu sufletul cuprins ^,;., De-nfiorare, am venit aici în faptul zilei.:; -s yj., Jlft I.

1 Năierr. Corăbieri.

AL DOILEA HEMI-CHOR

Venit-a cineva, un crainic

De la danai? Cui sunt menită oare

Ca roabă, eu sărmana?

HECUBA

Acum se trag, pesemne sorţii tăi.

AL DOILEA HEMI-CHOR

O, cine mă va duce în Argos sau în Phthia, sau în ţara Arhipelagului, 1 nemernica de mine, Departe de Troia?

HECUBA

Vai, cui, nefericită, şi-n ce ţară, Bătrână vei robi, 2 făptură tristă De mort, icoană veştedă a morţii. De veghe-n faţa porţilor va sta Sau doică la copii va fi aceea Ce-avea în Troia cea mai mare slavă.

1 înţelege: pe pământul vreunui ostrov din Marea Egee sau din Marea Ionică.

2 Temeri asemănătoare umbresc admirabila scenă a despărţirii lui Hector de Andromaca, în cântul al VI-lea al Iliadei: „Dusă prin Argos, vei ţese ştiind de porunca stăpânei/Şi din Hiperia sau din Meseis tu apă căravei/Fără să vrei, că silită vei fi de cumplita nevoie, /Zice-va, cum te-ar vedea oarecine cu lacrimi pe faţă: /Asta-i femeia lui Hector, întâiul viteaz, căpitanul/Oastei troiene din vremea războiului cel de la Troia… „ (451-456, trad. Murnu).

CORUL ÎNTREGI

Strofă

Vai, cu ce lacrimi îţi boceşti căderea. Suveica cea ageră Voi mai trece-o prin iţe la Troia? Casa părinţilor mei O văd pentru ultima dată. M-aşteaptă mai grele-ncercări, Fie c-aş merge-n culcuşul Unui hellen (oh, de ar fi '

Pierdută şi noaptea aceea Şi sufletul meu!) fie că Voi ajunge să scot din Pirena Apă, roabă sărmană, La fântâna cu ape-ncântate. O, de-aş ajunge-n

vestita, Fericea lui Theseus ţară! 2 De n-aş vedea cel puţin Eurotul cel groaznic, cumplitul, Răul Helenei supus Şi unde, eu roabă.

— Aş putea întâlni pe Menelau cel care,., Făcut-a a Troiei risipă!

1 Cu versul 197 al textului grec începe primul stashnon al piesei, cânt al corului întreg ce ţine până la versul 234.

2 Attica, al cărei elogiu – între altele pentru omenia locuitorilor ei – revine deseori în corurile celor trei tragici.

Antistrofă Auzit-am că sfântul pământ Al Peneiului, poala măreaţă-a Olympului, plin de bucatc-i Şi plin de belşug. Acolo aş vrea să mă duc, în al doilea rând, după ţara Sfântă şi plină de har A lui Theseus. Aud că ţara Etnei lui Hephaistos dragă Din faţa Feniciei, 1 care Născut-a siculicii munţi, Cu a virtuţii cunună, Aproape de cei ce plutesc Pe Ionica Mare e ţara Udată de Crathis, 2 cel mai Frumos dintre râuri. El face Plete bălaie de aur, Năluciri de foc şi hrăneşte Cu apele-i sfinte o glie Bogată-n bărbaţi viguroşi.

(Intră Talthybiu însoţit de oşteni).

1 Perifrază indică Sicilia, dragă lui Hephaistos, zeul-faur despre care se credea că-şi are atelierul în craterul vulcanului Etna. Fenicia, amintită în text, ar putea fi Carthagina, colonie feniciană pe ţărmul african, în dreptul „insulei cu trei colţuri”.

2 Aluzia e la regiunea din sudul Italiei unde înflorise altădată Sybaris şi unde în zilele lui Euripide fusese întemeiat de atenieni oraşul Thourioi.

Iată şi pe crainicul oştirii Danailor cu proaspete solii Că vine cu pas repede spre noi Să le-mplinească. Ce aduce oare? Ce spune el? Căci închinate suntem Pământului spartan.

TALTHYBIU, Hecuba, ştii că la Troia am făcut, Pristavl fiind al oastei aheiene, Adesea drumul. Mă cunoşti, femeie, Eu sunt Talthybiu. Vin ca să-ţi aduc Cuvântul de solie al oştirii.

HECUBA

De asta, oh, de asta-mi era teamă, Troiene dragi, de mult.

TALTHYBIU

S-au tras pentru voi sorţii. Oare De data asta v-a fost teamă?

HECUBA!

Vai! Vai!

Şi spune-mi în ce ţară voi ajunge? Au în Thessalia, în Phthia sau în ţara LuiCadmos? ^ „^ „' > r

1 Pristav. Crainic

¦ti.

— L J, MK/i.

I >h L -;

TALTHYBIU

Unui bărbat a căzut fiecare, Nu toate laolaltă unuia.

HECUBA

Dar cine cui căzut-a şi pe cine Din noi o soartă bună o aşteaptă?

TALTHYBIU

O, ştiu, dar să mă-ntrebi pe rând, nu toate Odată.

HECUBA;

Spune-mi, atunci, cui a căzut sărmana. Copila mea, Casandra?

TALTHYBIU

Stăpânul Agamemnon * a luat-o Ca pradă.

HECUBA

Să fie roabă-n casa

Femeii din Laconia? Vai mie!

TALTHYBIU

Nu, ci în patul lui soţie De taină.

1 Agamemnon: fiul lui Atreu, craiul Mycenei, căpetenia bştilor greceşti pornite să cucerească Troia.

HECUBA

Ea, preoteasă a lui Phoibos, Pe care zeul cel cu plete De aur a lăsat-o să rămână Fără prihană?

TALTHYBIU

L-a săgetat iubirea pentru fata Cu duh divin.

HECUBA

Aruncă, fata mea, cheile l sfinte, Şi de pe trupul tău desfă Podoaba sfintelor betele.

TALTHYISpj

Nu-i mare lucru să intri

:<! ¦ ¦'¦.'XI In patul unui rege?

HECUBA

Şi fata mea cea fragedă pe care Mi-aţi smuls-o, unde e?

TALTHYBIU

Vorbeşti de Polyxene sau de cine?

S'i iul”;

J ml a-: lai*

1 Efectiv, în Grecia veche, preoţii şi preotesele diferitelor divinităţi obişnuiau să poarte asupra lor cheile sanctuarelor unde slujeau. <, HECUBA

De ea vorbesc. Cui au menit-o sorţii?

TALTHYBIU

A fost menită-a sluji Mormântului lui Ahile.1

HECUBA

Vai mie, am născut-o să robească Unui mormânt? Ce lege este asta, Ce datină, o, dragul meu, E la helleni?

TALTHYBrU

Tu fericeşte pe copila ta. E bine-acuma.

HECUBA

Ce-ai spus? Îmi vede ea A soarelui lumini?

TALTHYBIU

Şi-a împlinit ursita. E ferită De orice rău.

1 Crainicul şovăie să dezvăluie mamei îndurerate adevărul, de care va lua cunoştinţă mai târziu. Sacrificiul Polyxenei a fost pus în scenă de Euripide în tragedia Hecuba.

HECUBA

Ce soartă are şi soţia,. =of! Ts”v h-i

Lui Hector l cel cu platoşa de-aramă, Sărmana Andromaca?

¦'> i. ~ti; h”?; iffi î, -: -;

TALTHYBMJ? U: i ii/hme/rr Feciorul lui Ahile 2 a luat-o Ca pradă. '*

HECUBAJ

Şi eu cui sunt robită, '-'f

Eu care am nevoie De-un sprijin pentru capul Meu ofilit?

TJ

TALTHYBIU

Căzut-ai roabă lui Ulysse, 3 domnul Ithacei.:

HECUBA

Ei, ei, cu pumnii bate în capul tău de plete văduvit, Cu unghiile sraşie-ţi obrajii!

1 Hector. Fiul lui Priam (regele Troiei). Hector este considerat cel mai viteaz apărător al cetăţii părinteşti.

2 Este vorba de Neoptolem.

3 Ulysser. Numele latin al lui Odiseu, fiul lui Laertes, regele Ithacei. El este eroul Odiseei. V

Vai mie! Sunt sortită să fiu roabă

La vatra unui fur fără per^chs.

Unui vrăjmaş al dreptului, Unui balaur fără lege,. _. ¦ ¦

Şi unei limbi cu două rosturi, 1 care toate

Le schimbă una-ntr-alta, ură_

Punând în locul dragostei...

Jeliţi-mă, troiene, căci restriştea Cumplit mă bate. Pierdută sărmana de mine Sorţii celei mai triste Căzutu-i-am pradă.

CORUL

A ta o ştii, regină, Dar cine din ahei

Sau din helleni e domnul soartei mele?

TALTHYBIU

Plecaţi, oşteni, s-aduceţi pe Casandra Cât de curând, aici, căci se cuvine S-o dau pe mâna capului oştirii. Apoi voi duce celorlalţi pe cele

1 Faima nestatorniciei şi a dibăciei lui Odysseu, ilustrată în epopee de atâtea episoade faimoase, nu era, cum se vede, imaculată. Pentru Euripide el e înainte de toate urzitorul intrigii împotriva nevinovatului Palamede*, pusă în scenă într-o tragedie astăzi pierdută.

* Palameder. Erou din mitologia greacă. Participă la cucerirea Troiei, dar fu ucis cu pietre ca trădător.

Ce şi-au ales ca roabe.

Ah, de ce arde-năuntru a faclei

Văpaie? Pun foc sau ce fac

Troienele pe cale de-a fi duse

Din ţara lor în Argos? Vrând să moară

Şi-aruncă-n flăcări trupul? Da, cu greu

Un suflet liber, 1 în împrejurări

De acest fel, poate să-ndure răul.

Deschideţi! Ci deschideţi! Nu cumva
Să mi se facă o vină din asta: ' '
Ce li-i lor drag e urât de ahei.
HECUBA
Nu, nu e nici un foc, Ci copila mea dragă, Casandra ' -'!
Menada, se-avântă spre noi. '! ¦

(Intră Casandra în delir cu o faclă în mânii)
CASANDRA
Strofă -'¦-¦
Ridică, apropie focul. Port facla, ador, luminez, ';
Vedeţi, vedeţi, Cu flacăra templul acesta. '
O, domn Hymeneu...!
Ferice de tine, o mire, Ferice de mine, mireasă,
1 După o opinie deseori exprimată în antichitate, orice om pierde jumătate din fiinţa lui o dată cu libertatea.
În patul regal de la Argos, Hymeneu, 1 Hymeneule Doamne! >
Fiindcă tu, mamă, prin lacrimi ¦. -¦. 4 ¦
Şi gemete plângi pe tatăl meu mort şi patria-mi 4ragă, Eu pentru propria-mi nuntă înălţând vâlvătăile faclei, <¦: r.; ' v^ ¦
Din flăcări, din străfulgerări,:; /
Iţi dau, Hymeneule, ţie îţi dau, o Hecate, 2 lumina
Ce după datină arde la nunta fecioarelor.
Antistrofă
Scapără-n aer piciorul şi corul tu du-ni-1, tu du-ni-1: Evan, Evoe! 3 Ca-ntr-ale tatălui meu Preafericite zile, Corul e sacru. Tu du-ni-1, O, Phoibe, acum printre dafini în templul tău pentru Preotese ce-ţi sunt, Hymeneu, Hymeneu, Hymeneule doamne! Horeşte, mamă, intră-n joc şi paşii Roteşte-ţi-i după ai mei şi mersul Tău drag ţi-1 poartă.
1 Zeu al căsniciei, slăvit în cântecele de nuntă chemate după numele lui „hymenee”.
2 Hecate: divinitate a lunii, identificată uneori cu Arthemis.
3 Sunt strigătele menadelor în cortegiile bacchice şi îndeobşte în ceremoniile în cinstea lui Dionysos.
Cântaţi, o, Hymeneu, oy în cântece de slavă '¦ ^- *!<„.'c
Strigaţi-o pe mireasă. ' ^;: w^ ¦& Haideţi, o, fete din Troia, W; „: v-'-: i'l 3iî în pepluril frumoase, cântaţi; s- 'rp': H lti~
Pe mirele meu, pe ursitul hi &*&il&v t
Patului nunţilor mele.: i? ¦ ';:„ nt^ 'n*”
CORUL i: jâr-3âfc:;: ^°
Regină, nu lăsa pe fiica ta, nB *:; *¦'& *;
Bacchanta-nflăcărată, să n-o ducă întraripatu-i salt până la oastea Argeilor. U-<o {vm n-i
HECUBA;'m
Hephaiste, tu porţi flacăra la nunta '; /llS Celor muritori, dar ce grozavă E flacăra pe care o-ncingi aici, Şi ce departe

Sunt marile-mi nădejdi, vai, vai, copilă, N-aş fî crezut că sub tăişul spadei Şi lancea argeiană vei nunti Odată nunta-ţi.;'*J

Adă facla, nu porţi drept văpaia J r ¦ în fuga ta nebună, iar restriştea Nu ţi-a-ntors minţile, copilă, şi-n aceeaşi Stare-ai rămas.

, 3dâoa io. Cqrn usn-31 ki| g/nt liă'i

Sioiii; – m ', J ii: -003

1 Veşmânt feminin, tunică sau simplu văl în cade se jiifaşura-lrupul., -

Luaţi faclele de-aici şi prin jelanie răspundeţi Acestor cântece de nuntă, o, troiene!

CASANDRA

O, mamă, încunună capul meu învingător şi-apoi te bucură de nunta Domneasc-a mea. Şi du-mă, şi de nu-ţi ¦ Par plină de avânt, du-mă cu sila, Căci dacă Loxias* e viu, se va-nsoţi Cu o soţie mai cumplită ca Helena Vestit aheilor domn Agamemnon. Îl voi ucide. Casa lui… -

Din nou voi spulbera-o împlinind A fraţilor şi a tatei răzbunare 2 Dar voi lăsa urâtul la o parte, Nu voi cânta în imnuri nici securea Ce pe grumazul meu se va abate, Şi pe al altora, Nici luptele de-mamă-ucigaşe3 Pe cari nunta mea le va aprinde, Şi nici pieirea casei lui Atreu. Cetatea noastră o voi arăta.,. Mai fericită ca aheii.

1 Loxias: („Piezişul” sau „Curmezişul”), numele lui Apolon ca profet şi zeu al oracolelor. Într-adevăr, acestea nu se rosteau niciodată limpede, de-a dreptul, ci în formule învăluit.

2 Aluzie la sfârşitul tragic al lui Agamemnon. CF. Mai sus drama cu acelaşi nume a lui Eschil.

3 CF. Sfârşitul celei de a doua părţi a Orestiei, Purtătoarele de prinoase.

Sunt plină de zeu şi totuşi în afară De nebunia lui. De dragul unei singure femei Şi-al unei patimi singure pierit-am, Văzând-o pe Helena, mii de vieţi. Iar căpitanul oastei, înţeleptul, Jertfit-a pentru tot ce-i mai spurcat Tot ce-i mai scump, copila, 1 bucuria Din casă dând-o fratelui în schimbul Unei femei răpite doar cu buna Ei voie, nu cu sila. Şi după ce veneau pe dulce ţărmul Scamandrului, mureau luptând nu pentru întinsul ţării lor, nici pentru zidul Cetăţii lor. Cei prăpădiţi de Ares Nu şi-au văzut copiii nici n-au fost ' De mâinile unei soţii iubite învăluraţi în giulgiu, ci în glie Străină zac. În casa lor aceeaşi Durere s-a-ntâmplat: femeile Lor văduve mureau, ei înşişi fără Copii acasă, fiind doar părinţii ' Unor copii ai nimănui. Şi la morrtiâritul Lor nu e nimeni care să aducă Pentru ei Gliei sângele prinos. Deci, iată cu ce laudă se poate j v >; ¦

1 Ifigenia, fiica lui Agamemnon, ucisă la Aulis pentru a asigura succesul expediţiei pornite s-o recâştige pe Elena. >;

Mândri oştirea lor.' Troienii însă mai întâi mureau – Aceasta e şi slava cea mai mare 2 Pentru moşia lor. Iar cei ucişi r

De lance erau duşi de către prieteni; Acasă-n glia patriei, acolo,;

Pământu-i învelea, puşi în mormânt?

— De mâinile ce se cădeau să-i pună. Troienii ce scăpau din bătălie Veneau acasă-n timpul zilei la Nevestele şi la copiii lor, Plăceri ne-mpărtăşite de ahei. Cât despre trista soartă a lui Hector_ Ascultă cum se cade s-o

priveşti: Moare răpus, dar moare cajbărbatul Cel mai bogat în jlorie. Venirea Aheilor îi împlineşte faima., _ Să fi rămas acasă el, oricât De mare, ar fi fost necunoscut. Iar Paris, s-a-nsurat cu a lui Zeus Fiică.3 Făr-aceasta nuntă nimeni N-ar fi vorbit de dragostea-i de-acasă. Cine-i cuminte e dator să cruţe

1 S-au omis în traducere versurile 384 – 385.

2 De reţinut atitudinea lui Euripide, favorabilă învinşilor, atât de deosebită de opinia comună, după care războiul Troiei ar fi fost isprava cea mai glorioasă din grecutul grec.

3 Soră cu Dioscurii Castor şi Pollux, Elena trecea drept fiică a lui Zeus. Cf. Iliada, III 199, 238, 418,426.

Lumii un război, dar dac-ajunge '¦='

La el, cunună de dorit e-aceea '¦'¦' ' *

A unei morţi frumoase pentru ţară. ¦<¦< Nu e frumos să pieri fără de faimă. ^ De aceea, mamă, să nu plângi nici ţara Nici patul meu de nuntă. Pe aceştia, Nesuferiţi ce sunt, prin nunta mea Eu îi voi pierde.

CORUL

Cu ce plăcere

Râzi de durerile tale şi cum cânţi Un cântec pe care însăţi tu îl vei adeveri ca o minciună!

TALTHYBIU

Să nu te fi înflăcărat Apollon, Nu de pomană-ai fi-nsoţit cu vorbe

De-acestea pe stăpânii mei spre ţară.

Dar, după câte văd, şi măreţia

Şi-nţelepciunea nu-s cu mult mai bune

Decât nimicul ce sunt eu, căci celrnai mare

Domnj5eşte_to|i helleniiAjiui

Cel drag al lui Atreu, luat-a în dragoste aleasă o nebună.

Eu sunt sărac, dar n-aş fi vrut s-o am

Pe asta ca femeie. Şi acum -

Fiindcă nu eşti zdravănă la minte -

Ocările către argei rostite

Şi laudele phrygilor le-arunc în vânt. Ci vino după mine La năvi, o, mândro Mireasă-a căpitanuluui!

(Către Hccuba) '¦ Tu, când feciorul lui Laert ar cere Ca să te ducă, du-te. Vei fi roaba Unei femei cu multă-nţelepciune.1 Aşa spun cei care-au luptat în Troia.

CASANDRA

Ce slugă de speriat! De ce au nume De crainici aceşti oameni care sunt, Spre spaima muritorilor, unealta Tiranilor şi-a ţărilor? Tu spui Că mama va ajunge-n casa lui Ulysse. Atunci unde mai e cuvântul Lui Phoibos care-a spus în faţa mea Că va muri aici? Pe celelalte Nu le voi mai rosti. Bietul Ulysse, Nu ştie ce-i rămâne să îndure! Ca aurul de bună suferinţa Mea şi a Troiei-i va părea odată, Căci zece ani vor trece lângă cei Trecuţi aici şi va ajunge singur în ţara lui. Vedea-va 2 strâmta cheie

1 Penelopa, soţia credincioasă a lui Ulisse.

2 Prezicerile din versurile următoare privesc, toate, episoade din Odiseea (IX 1 şi urm.), povestite de erou în popasu-i la curtea lui Alkinoos şi familiare cititorilor lui Homer.

De piatră unde şade-ngrozitoarea > -
Charybdăl şi Cyclopul care suie, ¦
Pe”munţi, înghiţitor de carne crudă,. {, f
Pe Circe 2 ligureana, făcătoare
De porci, şi va cunoaşte naufragii '.
Pe marea cea sărată, va cunoaşte, h, Al lotusului dor şi boii sacri,. -?
Ai Soarelui care în carnea lor, -¦
Vor prinde grai şi-i vor trimite-amare
Voci lui Ulysse.
Ca să închei: de viu va pogorî. ¦;
În iad scăpând de unda mlaştinei spre a,. ¦
Afla, odată-ntors acasă, Mii de dureri.
Dar de ce s-arunc lui Ulysse atâtea
Ameninţări?

(Către Talthybiu)

Mergi cât mai repede, vreau ca în iad să mă dau Mirelui meu. În trist chip ţi-or săpa un mormânt Noaptea, nu ziua, o, cel ce te-arăţi în atâta Glorie, o, căpitan al danailor. Mie Mi-or arunca în prăpăstii cadavrul Gol, unde curge-n puhoaie o apă de iarnă, Lângă mormântul mirelui meu şi acolo ¦'- ¦ ¦ Fiarele codrului da-vor ca pradă fecioara' '¦ 'Nchinată lui Phoibos..., _., _.”.

1 Charybdă. Monstru marin, spaima corăbierilor.

2 Circe. Vrăjitoare vestită.

Beteală a celui mai drag dintre zei şi voi semne Ale cucerniciei vă las, las zilele sfinte în mijlocul cărora luceau altădată. Plecaţi, Eu vă smulg de pe mine. Când încă mi-e trupul Fără prihană le dau adierilor repezi Să ţi le ducă, profete, divine Apollon. Unde-i corabia domnului vostru? Şi unde Cereţi să merg? Aşteaptă, mai bine, să bata Boarea în pânze. Nu ştii! Dar luat-a din ţară Pe una din cele trei Erinyil. Cu bine, o, mamă, Nu lăcrima. O, patrie dragă şi voi fraţii mei De sub pământ şi tu tată cel ce viaţă ne-ai dat, Nu mă veţi aştepta îndelung, Voi veni la cei morţi în triumf, după ce Voi fi spulberat pe Atrizii2 care ne-au dus la pieire. (Casandra şi Talthybiu, însoţit de oştenii săi, ies. Hecuba, de durere, cade).

CORIFEA

Voi cari vegheaţi peste bătrâna Hecuba, nu vedeţi că ea, Stăpâna voastră, fără strigăt cade întinsă jos? N-o prindeţi? Veţi lăsa-o Voi, rele ce sunteţi, pe ea, bătrâna Regină, la pământ? Ci ridicaţi-o!

1 Alecto, Megera şi Tisifone, zeiţe ale ispăşirii, răzbunătoare ale sângelui vărsat. CF. Tragedia lui Eschil Eumenidele.

2 AtrizT. Urmaşii lui Atreu.

(Tinere troiene din cor încearcă s-o ridice pe

HECUBA

Lăsaţi-mă – nu totdeauna-ţi place Ce e plăcut, o, fetelor!

— Să zac Aşa pe jos, căci zăcerea e bună, Eu care sufăr, suferii şi voi Mai suferi atât!

O, zei! Strig răi ajutători în luptă Şi totuşi se cuvine să chemăm Pe zei în lupta noastră cu ursita Cea rea.1 Copila mea, Casandra, tu Cea care vorbeai cu zeii, Prin ce urgie te despoi De fecioreasca ta neprihănire! Şi tu, o, Polyxene, unde eşti, Sărmano?

Nici un fecior şi nici o fată nu e Intre aţâţi copii ce am născut S-ajute pe nemernica de mine. De ce mă ridicaţi? E vreo nădejde? Purtaţi-mi paşii, cei pe care-odată Troia-i văzu maiestuoşi şi care Acum sunt cei ai unei roabe, acolo Unde pe paie mi-aş putea aşterne Şi pe o piatră mi-aş întinde capul. Căzută să mă las să mor acolo,.,

1 Lipsesc, în traducerea românească, versurile 472-499, toate spuse de Hecuba.

Topindu-mă-n lacrimi. Din cei pe care soarta-i desfătează Nu socotiţi pe nimeni fericit Mai înainte de a şti cum moare.1

CORUL

Pe Ilion cântă-mi-1, o, Muză, la noile imnuri
Prin lacrimi făcând să răsune
Cântare de moarte.
Voi intona acum un cântec Troiei, Voi spune carul cel cu patru roate
A cărui cumplită intrare
Făcut-a din mine, sărmana!
Captivă argeilor, calul
Care cutremura
Cerul albastru, lucind
Din căpestre de aur, prea plin
De oşteni, şi pe care la porţi îl lăsasera-aheii.
Tare strigat-a atunci
Poporul troian stând pe stâncă:
Mergeţi, voi cei ce-ncheiaţi suferinţele voastre
Urcaţi în acest idol de lemn, închina-1-om fecioarei din Troia, Fiica lui Zeus.
Cine din tineri şi cine.,
1 CF. Ultimele versuri din Oedip-rege.
Dintre bătrâni n-a ieşit de acasă?
În imnuri cântând au slăvit
Viclenia fatala.
Întregul popor phrygian
Se duse la porţi să privească, Tăiată în brazii de munte
Unealta argeilor, jalea
Dardaniei, darul
Dat nemuritoarei
Zâne.
— Nchinare fecioarei
Ne-nduplecate.

Legându-1 cu funii, aşa
Cum se trage carena cea neagră
A unei nâvi, l-au adus divinei
Pallas, templul fatal
Patriei noastre.
În mijlocul lucrului şi-al
Bucuriei, la naşterea nopţii, întunecimea veni. Atunci răsunară
Şi flautul lybic şi-al Phrygiei cântec. Fecioare în aerul fremătător, De paşi, intonau o cântare
De bucurie. De-atâta
Scânteietoare lumină întunecata văpaie
Din vetre parcă ar fi stinsă.
Iar eu lângă templu-i cântam
La cor pe fecioara munteaaăl
¦'
1 Artemis, zeiţa vânătoarei prin păduri şi munţi. 184
Fiica lui Zeus, când iată Că în cetate coboară Din ale Pergamei1 temple Un strigăt de moarte. Pruncii cei dragi se prindeau Cu mâini temătoare de straiul Mamelor. Din ascunzişu-i – Lucrul Palladei fecioare – Ares ieşea la lumină. Şi-n jur de altare-ncepu Măcelul troienilor, iar în singurătate, în patul Lor, ale fetelor plete Cădeau închinate: cunună Pentru feciorii Helladei, Prinos funerar pentru Troia.

(Pe un car tras de oşteni, încărcat cu spolii phrygiene_ printre care giganticul scut al lui Hector – intră Andromaca, în braţe poartă pe Astyanax).
CORIFEA
Hecuba, tu o vezi pe Andromaca Venind purtată de un car străin? Cum lângă sânu-i tremurând se zbate Astyanax cel drag, fiul lui Hector, Şi armele phrygienilor luate
Partea cea mai înaltă a oraşului, citatela Troiei: gr. Pergamos sau Pergamon în luptă şi cu care-al lui Ahile Fiu va găti altarele din Phthia La-ntorsul de la Troia?
ANDROMACA
Strofa I Aheii care-mi sunt stăpâni mă duc.
HECUBA
Vai mie!
ANDROMACA
De ce cânţi paianul trist?
HECUBA
Vai, vai!
ANDROMACA
Al suferinţei mele…
HECUBA
O, Zeus!
ANDROMACA
Şi al soartei ce mă bate.

HECUBA
Copila mea!
ANDROMACA
Ţi-am fost odinioară.
HECUBA
Antistrofa I Pierdut avutul meu, pierdută Troia…
ANDROMACA
Sărmană…
HECUBA
Şi pierduţi îmi sunt copiii!
ANDROMACA
Vai, vai!
HECUBA
Copiii mei, vai ale mele…
ANDROMACA
Dureri!
HECUBA
Nefericită soartă…
Cetăţii…
Care fumegă.
ANDROMACA
HECUBA
ANDROMACA
Strofa 2 Vino, bărbatul meu.
HECUBA
Din Hades tu chemi pe feciorul ¦.: Meu, o, sărmană!
ANDROMACA
Scut al soţiei tale!
HECUBA
Anti s tr of a2 Şi tu, o, batjocura-aheilor…
ANDROMACA
Părinte al stăpânului meu, Cucernice Pry am… V|
HECUBA Du-mă în Hades cu tine.
ANDROMACA
Strofa3 Mare e dorul acesta!
HECUBA
Mai cruntă durerea ce-ndur.
JM'
ANDROMACA
Cetatea pierit-a.
HECUBA
Durere ' '¦'-
Peste durere ne bate.
ANDROMACA
Zeii erau mânioşi când de soarta scăpatu-ţi-au fiul.1 El de dragul acelei nuntiri blestemate pierdut-a Pergama Troiei. Însângerate ale morţilor trupuri

Zac la picioarele zânei Pallas, şi-s pradă la vulturi, Sub jug închinat-a el Troia ca roabă.

HECUBA

Antistrofa3 Patrie fără noroc…

ANDROMACA

Te las şi pe tine te vaiet.

HECUBA

Vezi sângerosul sfârşit…

ANDROMACA

Şi casa în care născut-am.

HECUBA

Copii, într-o ţară pustie vă lasă acum mama voastră. Ce tânguioase cântări şi ce mare-i tristeţea aceasta:

1 Este vorba de Paris, fiul lui Priam şi al Hecubei, cel care a răpit-o pe frumoasa Elena, regina Spartei.

Lacrimi în lacrimi se varsă peste durerile casei.

Bine-i de morţi. Ei îşi uită durerea. Şi nu cunosc lacrimi.

CORUL

Ce dulce-i pentru cei în suferinţă Jelania cântărilor funebre, Şi pentru cei care plâng Ce dulce e muza tristeţii!

ANDROMACA

O, mumă a bărbatului cel care Cu lancea lui a prăpădit pe mulţi Dintre ahei, o, mumă a lui Hector, Vezi tu aceasta?

HECUBA

Aceasta_văd_la zei: Cât turnurile-nalţa Ce nu-i nimic şi spulberă ce-i slava!

ANDROMACA

Sunt dusă cu feciorul meu ca pradă, Mândria noastră merge în robie, Prefacere cumplită suferind.

HECUBA

Cumplită e ursita. Chiar acum De lângă mine a plecat Casandra Cu sila smulsă.

ANDROMACA

Vai, vai!

Alt Aias, 1 aşa mi-a părut, S-a arătat a doua oară

Copilei tale. Dar te dor şi alte

Dureri.

HECUBA

Sunt făr' de număr, fără de măsură. Dureri peste dureri vin pe-ntrecute.

ANDROMACA

Muri şi Polyxene, fiica ta, Ucisă la mormântul lui Ahile, Prinos celui mort, fără suflet.

HECUBA

Vai mie, sărmana, cuvântul Pe care altădată Talthybiu Nu-1 lămurise bine, iată Ce lămurite!

ANDROMACA

Eu însămi am văzut-o pogorând

1 în noaptea din urmă a Troiei, Aias, fiul lui Oileu, scosese cu sila pe Casandra din templul Athenei, unde-şi căutase adăpost. Scena e descrisă în versuri de neuitat în cântul al II-lea al Eneidei: „Acuma iată c-o târau din templul Minervei, chiar de la altar, pe fata/lui Priam, pe Casandra, despletită, /priviri de foc nălţând în van spre ceruri, /numai priviri, căci mâinile gingaşe/în lanţuri îi erau încătuşate…”

Din acest car, am învelit-o în văluri Şi am gemut peste cadavrul ei.

HECUBA

Vai, vai, copilă, nemiloasă moarte. Vai, vai, şi iarăşi, groaznic pierii şi tu!

ANDROMACA

Pieri cum a pierit, dar soarta ei Mai fericită-i ca viaţa mea.

HECUBA

Nu e acelaşi lucru, o, copilă, A fi-n lumina zilei şi-a fi mort, 4 Căci moartea e nimic. Vieţii Ii mai rămân nădejdi.

ANDROMACA

O, mamă, născătoareo, ia ascultă Cuvinte prea frumoase care-or pune Pe inima ta balsam! E tot una Să nu te naşti şi să fii mort. Mai bună E moartea ca o viaţă de dureri.1 Nimic nu doare când nu simţi durerea Dar cel care din mare fericire Nefericit ajunge, rătăceşte Cu sufletul în starea din trecut. Aşa, e ca şi cum n-ar fi văzut

1 O reflecţie asemănătoare în drama lui Sofocle Oedip în Colonos.

Lumina zilei. A murit, nu ştie
Nimic din ale ei dureri. Eu însă
Care-mi doream un bun renume, iată
L-am căpătat, urgie a vieţii mele!
Înţelepciunea care nu-i lăsată
Femeilor am pus-o la-ncercare
În casele lui Hector. Mai întâi, Nevrednică sau nu, oricum, femeia
Ajunge de ocară când nu stă
Acasă. Lăsând dorul la o parte, Eu rămâneam acasă şi-năuntrul
Cămării mele nu lăsam să intre
Palavra femeiască, cumpătul
Mi-era învăţător, ştiam a scoate
Din mâna însămi lucrul cel de preţ.
Tăcută limbă, chip plăcut aveam
Către bărbatul meu, ştiam şi când
Se cuvenea să-nving şi când anume
Se cuvenea să-1 las să-nvingă el.
Şi ajungând renumele acesta
La oastea aheeană m-a pierdut.
De cum am căzut prinsă, fiul lui
Ahile a vrut ca să mă ia soţie: în casa ucigaşilor voi fi, Aşadar, roabă. Dacă alungând
Iubita faţă a lui Hector voia

Deschide inima-mi bărbatului de-alături, Nu voi părea necredincioasă faţă

De mort, şi respingând pe celălalt

Voi fi urâtă de stăpânii mei…

Deşi se spune că singură îmbrăţişarea poate să dezlege Ura femeii pentru patul unui Bărbat, eu nu pot suferi pe aceea Care, de lângă soţul ei trecând în alt culcuş, iubeşte pe un altul.1 în tine, Hector dragul meu, avui Bărbatul care-mi împlinea iubirea: înţelepciune, naştere, avere Şi vitejie, în ele erai mare! Fără prihană m-ai luat din casa Părinţilor şi cel dintâi intrat-ai în patu-mi de fecioară, şi acum. Tu ai pierit, iar eu voi fi purtată Pe-o navă spre Hellada, ca o roabă-n Jugul robiei. Moartea Polyxenei Pe care o plângi atât nu este oare Mai puţin cruntă ca durerea mea? Pierdut-am până şi nădejdea Care rămâne muritorilor şi nu Mă fură visul c-aş putea odată Să vieţuiesc în linişte, şi dulce-i Să poţi visa!

CORUL

Te zbuciumă aceleaşi suferinţe Ca şi pe mine, şi plângând mă-nveţi în ce restrişte cad.2

1 Omise, versurile 669 – 672.

2 S-au omis de traducător versurile 686 – 687.

HECUBA

Năierilor, dacă li-i dat să-ndure Furtună nu prea aprigă, li-i dor Să scape de nevoie: unul merge La cârmă, altul la catarg şi altul în fundul năvii să alunge apa. Dar dacă marea-nfuriată se avântă Peste măsură, ei se-ncredinţează Soartei, în voia cursurilor mării. Aşa şi eu, prin multele-mi dureri, Sunt mută, mă supun cu gura-nchisă, Nu pot învinge groaznica furtună A zeilor asupră-mi. Ci, o, copilă dragă, lasă soarta Lui Hector; lacrimile tale nu-1 Pot mântui. Cinsteşte pe stăpânul Tău de acum şi dă-i dulcele farmec Al darurilor tale. Ţi-e bărbat. Şi de vei face-aşa, vei bucura Pe cei ce te iubesc şi poate vei Aduce Troiei darul, cel mai mare. De a creşte pe al fiului meu fiu, Pentru ca, odată, poate, fiii Născuţi din el să-nalţe iarăşi Troia, Cetatea noastră să se nască iarăşi!

(Intră Talthybiu însoţit de oşteni) Dar alt prilej de vorbă se iveşte, Căci văd din nou venind pe crainicu Aheilor, cu vestea unor alte Porunci ale oştirii.

TALTHYBIU

Soţie a lui Hector, care a fost Odată cel mai bun dintre troieni, Să nu mă blestemi. Fără voia mea, Vestire-ţi fac de la danai şi de la Fiii lui Pelops.

ANDROMACA

Ce este? Ce amaruri îmi aduce Cuvântul tău?

TALTHYBIU

S-a pus la cale ca feciorul tău… Cum să mai spun cuvântul?

ANDROMACA

Să n-aibă acelaşi domn cu mine? Spune.

TALTHYBIU

Niciunul din ahei nu-i va fi domn.

ANDROMACA

Lăsa-vor ei aici această mladă A Phrygiei?
TALTHYBIU
Eu nu ştiu cum să-ţi spun Mai blând durerea.
ANDROMACA
Pricep sfiala ta, Afară de atunci când spui „durere”.
TALTHYBIU îţi vor ucide fiul. Află marea Durere.
ANDROMACA
Vai de mine!
Aud ceva mai groaznic decât nunta.
TALTHYBIU înduplecă Ulysse pe heleni, Spune…
ANDROMACA
Vai, vai, mă bat dureri peste măsură!
TALTHYBIU
A spus că nu se cade a creşte fiul Unui părinte atât de mare.
ANDROMACA
Aşa
Să-nduplece şi-atunci când va fi vorba
De fiii lui!
TALTHYBIU… că e neapărat
Să-1 aruncăm din turnurile Troiei.

Ci lasă-ne s-o facem, şi sa pari Mai înţeleaptă, nu-1 tot strânge-aşa La pieptul tău, îndură suferinţa Mărinimos, căci nu-i nici o putere, Nu poţi împiedica nimic şi n-ai De nicăieri vreun ajutor. Gândeşte-te: Şi ţara şi bărbatul tău pierit-au, Eşti în puterea altora, iar noi Suntem destui ca să luptăm aici Cu-o singură femeie. Nici o luptă Deci, nu-ncerca, să nu te faci de râs Şi de ocară şi vreau să n-arunci Aheilor blesteme. De vei spune Cuvinte care-ar mânia oştirea, Copilul tău nu va avea mormânt, Nici milă. Dacă însă în tăcere Te pleci în faţa soartei, n-ai să laşi Pe fiul tău fără mormânt şi însăţi Tu vei afla pe-ahei mai buni cu tine.

ANDROMACA

O, dragul meu copil, odorul meu, Tu vei muri ucis de-o mână cruntă, Lăsând pe mama ta nenorocită. Mărinimia tatălui tău, care A fost o izbăvire pentru mulţi, Te-a prăpădit pe tine, vitejia Părintelui nu ţi-a purtat noroc. Fatal culcuş de nuntă, triste nunţi Ce m-au adus odinioară în casa

Lui Hector
Eu n-am născut un fiu ca să-1 dau jertfă
Danailor, ci ca să fac un rege
Al Asiei cu holde-mbelşugate.

Copile, plângi, simţi soarta rea cu tine, De ce te-agăţi cu mâini înfrigurate

De straiul meu, tu pasăre căzută
Sub aripile mele? Nu răsare
Din Glie Hector înarmat cu' lancea-i
De glorie. Puterea phrygiană
Şi neamul părintesc s-au dus acum.
Un salt sfâşietor de sus, cu capul

Nainte şi cădea-vei fără milă
Şi răsuflarea va pieri din tine.
O, fragedă povară, dragul mamei, Mireasmă dulce-a trupului, zadarnic în scutece ai crescut la sânul meu, Zadarnic n-am zbătut în chin şi m-am
Trudit cu tine. Acum, şi pentru cea
Din urmă oară, tu sărută-ţi mama, Aruncă-te spre cea ce te-a născut, Cu braţele cuprinde-mă de umeri
Şi gura ta sărute-mă! Helleni, Voi care-aţi iscodit dureri grozave, De ce-mi ucideţi pe acest copil
Fără de vină? Fiică a lui Tyndar, Nu eşti din Zeus răsărită, ci
Din mulţi părinţi, o spun şi mai întâi
Din Furia ne-nlănţuită, apoi din Ură, Din Crimă şi din Moarte şi din toate
Păcatele pe cari le creşte Glia.
Eu nu cutez să spun că te-ai născut
Din Zeus, tu, urgie-a multor barbari
Şi-a mulţi helleni. O, de-aş pieri odată, Căci de la ochii tăi frumoşi se trage
Nefericirea mândrei ţări troiene.
Luaţi-1, duceţi-1 şi aruncaţi-1, De vă e drag să-1 aruncaţi. Mâncaţi
Din carnea lui, căci zeii vor
Să ne ucidă, nu-1 pot smulge morţii.

(Dă pe Astyanax în mâinile lui Talthybiu). Ascundeţi bietu-mi trup şi aruncaţi-1 într-o corabie, căci la frumoase nunţi Mă duc, eu care mi-am pierdut copilul!
CORUL
Sărmană Troia, câţi de-ai tăi pierit-au De dragul unei singure femei Şi al iubirii sale blestemate!

(Iese Andromaca pe carul ei).
TALTHYBIU
Copile, vino, smuls de la duioasa îmbrăţişare-a tristei tale mame, Păşeşte spre cununa cea înaltă
A zidurilor patriei. Acolo
Ţi-a fost, pesemne, scrisa ca să-ţi laşi
Tu sufletul. Luaţi-1!

(Oştenii lui Talthybiu ies cu Astyanax). Spre a duce
Atari solii ar trebui un altul, Mai fără milă şi mai aplecat Spre lipsa de ruşine decât mine.

(Iese Talthybiu).
HECUBA
Copile, fiu al tristului meu fiu, Prin făr' delege i se fura viaţa Ta mamei tale… Mie. Ce sa fac? Ce pot să fac, nemernica de mine? Ţi-nchin aceste răni ce-mi fac la frunte Şi întristarea sânului meu. E Tot ce pot face. Vai ţie,

Cetate, Şi vai, copilul meu, ce ne rămâne, Ce ne lipseşte ca să ne-ndreptăm Cu toata-nflăcărarea spre pieirea Desăvârşită?

(Cade pe locul ei de la început).

CORUL

Strofa 1 în Salamina ce creşte albine, o rege Telamon, Tu care scaun ţineai în ostrovul De valuri bătut, închinat spre colina Sfântă pe care Athena iscă Cel dintâi ram al măslinului verde, 1 cunună

1 întrecerea dintre Athena şi Poseidon pentru câştigarea Atticei era săpată în marmură pe frontonul vestic al Parhenonului. Telamon, rege al Salaminei.

Cerească, podoabă-a cetăţii
Strălucitoare Athena;
Venit-ai, venit-ai să faci o ispravă
Cumplita-mpreună cu fiul Alemenei, arcaşul
Cel care vrea să dărâme
Ilion, Ilion, draga cetate
A noastră, atunci de demult, Când ai venit din Hellada.

Antistrofa I

HI aducea pe fruntaşii în floare ai Helladei, Căci era mânios de-armăsarii uitaţil în larg-curgătorul Simois opri el lopata Străbătătoare de ape şi pupa de ţărm o legă. Apoi din fundul corăbiei scoase Cu mâna lui arcul cel fără de greş – nimicirea Lui Laomedon.2

Zidul lui Phoibos lucrat cu măsură.

— Ntr-o vijelie împurpurată de foc răsturnându-1, Cotropit-a al Troiei pământ. Şi aşa, în două invazii, de două Ori, lancea ucigătoare a smpat Zidul Dardaniei.

1 Cu o generaţie înainte de expediţia troiană, Laomedon făgăduise celui ce i-ar mântui copila ameninţată de un balaur o pereche de cai primiţi în dar de la Zeus. După uciderea monstrului de Heracles, regele-şi călcase cuvântul, stârnind mânia eroului. Cf. IJiada, VI 636 şi urm.; XX 145 şi urm.

2 Tatăl lui Priam

S t r o f a 2 în van printre vase de aur, cu pasul molatic umblând, Fiu a lui Laomedon, 1

Umpli ale lui Zeus pocale, măreaţă menire, Dar ce te-a născut e în prada Focului şi ale mării Ţărmuri răsună de plâns. Ca pasărea care-şi tot cheamă Puii, unele-şi vaită bărbaţii, Altele fiii, şi altele mamele cele bătrâne. Băile tale picate cu rouă, Arena palestrelor tale S-au dus. Lângă tronul lui Zeus Ţii chipul tău tânăr de haruri în limpedea sa frumuseţe, în timp de Hellada distrase cu lancea-i Ţara lui Priam.

Antistrofa 2

Dorule, dor, tu care-ai venit odinioară In casa lui Dardanos după voia Fiilor cerului, La ce mărire înălţat-ai Troia, Prin nuntă legând-o cu zeii! Despre ruşinea Lui Zeus 2 nici nu voi spune.

1 Ganymede, îndrăgit de Zeus şi făcut paharnic al olimpienilor.

2 Aluzia e la pasiunea lui Zeus pentru Ganymede, amintită într-o strofă precedentă.

Dar Aurora cu aurie nalbe a cărei lumină
Dulce-i muritorilor văzut-a
Căderea acestui pământ, Văzut-a pieirea Pergamului, Deşi are în culcuşul
Ei nupţial pe născutul
Ţării acesteia.1
Pe el 1-a răpit către stele
Teleaga de aur cu patru
Cai. În pământul
Patriei mare fusese nădejdea
Şi totuşi al zeilor farmec
Pierit-a din Troia.

(Intră Menelau însoţit de oşteni).

MENELAU

O, ce frumoasă străluceşti, lumină A soarelui, tu, astăzi, când pe ea, Helena, soaţa mea, voi pune mâna! Eu sunt Menelau (multe-am păţit) Şi asta e oştire aheeană; Venit-am cu la Troia nu de dragul Unei femei, precum se crede, ci Pentru bărbatu-amăgitor de oaspeţi Care din casă mi-a răpit nevasta; El şi-a luat pedeapsa de la zei Şi ţara lui s-a spulberat sub lancea

1 Tithon, fratele lui Priam.

Hellenilor. Eu vin să iau cu mine
Pe cea din Sparta (nu mi-e drag să-i spun
Nevastă, deşi ea mi-era nevastă).
Ea e-n aceste corturi cu femei
Troiene, socotită printre ele.
Cei cari cu lancea lor au dobândit-o
Cu-atâta trudă, mi-au lăsat-o mie, Ca s-o ucid, de n-aş vrea s-o duc iarăşi în ţara argeiană. Am hotărât
Să n-o omor în Troia, ci, trecând
Cu vâsla marea, s-o aduc în ţara
Hellenică şi-acolo s-o predau
Spre-a fi ucisăJ celor care au
De răzbunat morţi dragi răpuşi de Troia.
Intraţi în corturi, slujitori, luaţi-o
De pletele-i mânjite de măcel;
De-ndată ce va bate vânt prielnic
Vom duce-o în Hellada.

(Hecuba în genunchi, se roagă).

HECUBA

O, tu, temei al Gliei, ce pe Glie îţi ai lăcaşul, oricine ai fi, tu, Care eşti greu de cunoscut, o, Zeus,

1 Se ştie că această intenţie n-avea să fie realizată. Zece ani mai târziu, sosit la Sparta pentru a afla ştiri despre tatăl său, Telemah avea să fie primit la curtea lui Menelau de o Elenă mereu frumoasă şi mereu elegantă, care-i face onorurile casei cu o graţie desăvârşită. (Odiseea, W 120 şi urm.).

Fie că eşti necesitatea firii, Fie că eşti doar cugetul senin
Al oamenilor, te slăvesc. Pe căi ascunse
Te duci, după dreptate, toate cele
Ce-s muritoare.1

MENELAU Ce este? Ce rugă nouă zeilor e asta?

(Hecuba se ridică)

HECUBA

Eu te aprob, Menelau, dacă-ţi ucizi soţia.

Dar fugi de ea, văzând-o, să nu te aprinzi de dor, Căci ea răpeşte ochii bărbaţilor, dărâmă
Cetăţile şi caselor
Le pune foc. Cumplite
Sunt farmecele sale.
Eu o cunosc, şi tu, şi cei răpuşi de ea.

(Adusă de oşteni, intră Helena luxos îmbrăcată)

HELENA

Menelau, vorba ta dintâi mă face Să mă-nspăimânt. Cu sila sunt târâtă

1 Termenii folosiţi pentru caracterizarea fiinţei supreme rechemau în minţile spectatorilor doctrine filosofice cunoscute celor mai mulţi în zilele când scria poetul. Nu fără temei comentatorii regăsesc în cele câteva versuri ecouri din cosmologiile lui Heraclit, Diogene din Apollonia şi Anaxagoras.

De slujitorii tăi în faţa casei. Că-ţi sunt nesuferită ştiu, vreau totuşi Să-ţi pun o întrebare. Ce gând ai Tu şi hellenii cu viaţa mea?

MENELAU

La judecată n-ai fost trasă, dar întreaga oaste mie mi te-a dat Să te ucid, căci tu ai prăpădit-o.

HELENA

Dar nu mi-e dat să răspund la aceasta învederând că n-ar fi drept Să mor ucisă?

MENELAU

Nu pentru vorbe doar, ci pentru moartea Ta am venit.

HECUBA

Menelau, tu ascult-o, să nu moara Neascultată. Dă-mi apoi şi mie Cuvântul să-i răspund. Nu ştii nimica Din multele-i păcate de la Troia. Pe toate adunându-le, cuvântu-mi Va duce-o la pieire. De aceasta Nu scapă.

MENELAU

E de prisos orice, dar dacă totuşi Doreşte să vorbească, slobodă-i!
Dar ca să ştie: numai din pricina
A ceea ce mi-ai spus i-oi da cuvântul, Nu de hatârul ei.

HELENA

Oricum vi s-ar părea că vă vorbesc, Bine sau rău, la fel nu-mi va răspunde Cel ce mă crede duşmană. Eu, însă, Ştiind ce vină mi se poate face, O voi răstălmăci, i Şi mai întâi începătoarea răului e ea, Femeia care 1-a născut pe Paris. Al doilea, care-a adus pierzarea Troiei şi a mea, este bătrânul care N-a ucis pruncul în chip de tăciune Aprins, 2 pe viitorul Alexandru. Ascultă ce-a mai fost: când judeca – Ntreita-nlănţuire a trei zâne, 3

1 După zguduitoarele scene ale despărţirilor de Casandra şi de Andromaca, apărarea plină de arguţii a Elenei, ca şi îndeobşte duelul oratoric cu Hecuba ne apar puţin poetice. Ele erau însă pe placul unui public care se interesa de asemenea discuţii în contradictoriu şi care, ca să cităm un exemplu, gusta „reabilitarea" încercată de Gorgias în al său Elogiu al Elenei.

2 înţelege: pruncul apărut Hecubei în vis sub forma unui tăciune aprins. Speriat de prevestire, Priam încredinţase copilul nou-născut unui bătrân, poruncindu-i să-1 omoare. Acesta însă îl părăsise pe muntele Ida, unde fusese găsit şi crescut de un păstor, până la recunoaşterea şi reprimirea lui Paris în familia regală. Faptele aici înfăţişate constituiau subiectul dramei Alexandros, prima din trilogia a cărei ultimă parte o formau Troienele.

3 Faimoasa judecată a lui Paris, atât de des cântată de poeţi şi înfăţişată în numeroase opere de artă ale antichităţii.

Era să fie dat lui Alexandru
Darul Palladei de a dobândi
Hellada-n fruntea oastei phrygiene
Şi Hera-i jurui domnie-n Asia
Şi peste ţărmii Europei, dacă
Pe ea ar face-o să câştige Paris.
Dar Cypris * ridicând în slăvi făptura-i, Lui mă făgădui, dacă-ntrecea
Pe zâne-n frumuseţe. Cugetă
La ce-a urmat de-aici: a învins Cypris
Şi ce folos a tras din nunta mea
Hellada? Iată, n-aţi căzut pe mâini
De barbari, nici nu v-aţi luptat cu lancea, Nici tirania lor n-aţi îndurat-o
Dacă Hellada-ajuns-a fericită, Eu pier vândută pentru frumuseţea-mi, Când ar fi trebuit să-ncing cunună
Pe fruntea mea!
Dar ai să spui că n-am vorbit nimic
Tocmai de aceea ce e vorba: cum
Fugit-am pe furiş din casa ta.
Veni, având cu sine nu o mică
Zeiţă, acest demon al pierzării
Născut de ea, numit sau Alexandru
Sau Paris, ori cum vrei. Pe-acesta tu, Hainule ce eşti, mi l-ai lăsat
Când ai plecat din Sparta-n ţara Cretei

1 Cypris (Kypris): epitet al Afroditei, zeizate adorată cu precădere în insula Cipru.

Pe-o navă. Întrebarea nu ţi-oi pune-o
Ţie ci mie: ce mi-era în gând

Când am plecat cu un străin de-acasă, Trădând şi casa şi moşia mea?

Tu n-aî decât s-o pedepseşti pe zână, Să te arăţi mai tare decât Zeus, Căci în puterea lui sunt celelalte

Făpturi zeieşti, iar el e rob acestei.

De mine-aibi milă! Acum îmi poţi aduce

O vină care poate părea dreaptă:

Dacă răpus plecat-a Alexandru în fundul gliei, măritişul meu

Urzit de zei, nu mai era, şi-atunci

S-ar fi căzut să plec din casa lui

Şi să alerg la năvile-aheiene.

Am încercat şi asta. Martori mi-s

Străjerii ce veghează peste turnuri, Pândarii de pe ziduri. Deseori

M-au prins când de pe creştete, cu funii

Făptura la pământ mi-o furişam.

Cu sila, noul meu bărbat Deiphobos l

Răpindu-mă, m-a luat soţie-n ciuda

Troienilor. Cum ar fi drept atunci

Să fiu ucisă, pe ce drept, bărbate, Când eu m-am măritat cu sila şi

Când darurile date casei mele în loc de lauri triumfali, amarnic

1 Fiul lui Priam

Mă închinau robiei? Dacă vrei Să-nfrângi pe zei, înseamnă că eşti nebun.

CORUL

Regină, apără-ţi copiii

Şi patria, şi spulberă

Ademenirea ei, căci frumos zice

Deşi nu face decât rău. Şi asta-i cumplit!

HECUBA

Cu zânele mă voi lega în luptă întâi, apoi voi arăta Că vorbele-i nu sunt adevărate. Eu nu pot crede că fecioara Pallas Şi Hera au ajuns cu nebunia Până acolo încât să vânză Argos Străinilor, iar Pallas să-ngenunche Athena Phrygiei. Doar din copilărie Şi alintare s-au dus ele pentru Mândreţea lor pe Ida. De-al cui drag O zână cum e Hera-ar fi cuprinsă De-un dor atât de mare al frumuseţii? Ca să-şi ia poate soţ, mai bun ca Zeus? Şi-Athena vâna, poate, un mire printre Cei făr' de moarte, ea care-a cerut Tatălui ei s-o lase să rămâie Fecioară, când nu-i place măritişul? Nu face tu pe zâne făr' de minte Ca să-nfloreşti vinovăţia ta; Pe cei cuminţi nu-i vei îndupleca. Ba ai mai spus de Cypris (şi ce lucruri

De râs) că a venit cu fiul meu In casa lui Menelau, ca şi cum N-ar fi putut, stând liniştită-n ceruri, Să ducă-n Troia însăşi Amyclaia! * Frumos era nespus fiul meu Paris Şi la vederea lui sufletul tău S-a făcut Cypris. Pentru muritori Smintelile iubirii, ele sunt Chiar Aphrodite! Numele acesta începe, într-adevăr, ca Aphrosyne...2 Când l-ai văzut în barbaru-i veşmânt Strălucitor de aur, ţi-ai ieşit Din minţi. În Argos aveai stare Puţină şi lăsând în urmă Sparta Pentru cetatea phrygicilor în care Un râu de aur curge, ai visat Să te răsfeţi în revărsări de aur. Nu-ţi ajungea să pângăreşti doar casa Bărbatului

cu desfrânarea ta. Fiul meu, spui, cu sila te-a răpit. Dintre spartani, ştiut-a unul asta? Ce strigăt de pierzare ai strigat Spre Castor, tânăr încă, sau spre PoUux, Ce printre vii erau, nu printre stele? 3

1 Amyclai, cetatea lui Tyndar, tatăl Elenei, situată nu departe de Sparta.

2 Contrariul înţelepciunii: Sophrosyne, deci „rătăcire", „ nebunie".

3 După moarte, cei doi „fii ai lui Zeus" (Dioscurii) fuseseră transformaţi în aştri şi adoraţi ca divinităţi protectoare ale corăbierilor (legendă mitologică).

Şi după ce ai nimerit la Troia, Cu-argieii după tine, începu

A lăncilor cumplită-ncăierare.

De câte ori ţi se vestea o faptă

De arme-a lui Menelau ca mai bună, II lăudai, încât se-ndurera

Feciorul meu că are un puternic

Vrăjmaş în dragostea-i. Dacă troienii

Aveau o soartă bună, nu era

Nimica celălalt. Privind norocul, Ca să te ţii în calea lui mereu, Nu vreai să ştii nimica de virtute.

Ne spui apoi de funia cu care îţi legai trupul ca să te cobori

Din turnuri, ca şi cum stăteai la Troia

Fără de voie. Unde ai fost prinsă

Legându-te cu funia de gât

Sau ascuţind un junghi, ca o femeie

Cinstită ce jeleşte după-ntâiul

Bărbat al ei? Ci eu cu multe vorbe

De multe ori te-am tulburat: „Copilă, Te du! Nunti-mi-or alte nunţi feciorii, Chiar eu fugind cu tine te voi duce

La năvile aheilor; ci pune

Un capăt luptei noastre cu hellenii!"

Dar vorba mea ţi se părea amară.

La Alexandru-acasă întreceai

Măsura semeţiei şi doreai

Să ţi se-nchine barbarii mereu, Căci asta era totul pentru tine.

Şi-n aste-mprejurări, acum, Venit-ai încărcată de scumpeturi, Privind, în îndrăzneala ta, aceeaşi Lumină-a zilei ca bărbatul tău. Femeie blestemată, s-ar cădea, Smerită şi în straie zdrenţuite, Şi tremurând de lirică, şi cu părul Tăiat să vii aici! Înţelepciunea Ţi-ar sta mai bine ca necuviinţa, După atâtea far'delegi! Ascultă, Menelau, cel din urmă Cuvânt al meu: Hellada încunun-o Aşa cum îţi stă bine, ucigând-o Pe asta şi fă lege celorlalte Femei, să moară Aceea care-şi va-nşela bărbatul.

CORUL

Menelau, pentru casa şi pentru Strămoşii tăi, să-ţi pedepseşti soţia. Fereşte-te să nu te-nvinuiască Hellada că eşti slab, şi te arată Vrăjmaşilor puternic.

MENELAU

Ca tine cred şi eu: de bună voie S-a dus din casa mea în patul altui, Iar Cypris din trufie a fost spusă. Hai, mergi la cei care te vor ucide Cu pietre, ispaşeşte-n mic, murind, Ale aheilor mari suferinţe, Şi-nvaţă a nu mă face de ruşine.

(Helena cade în genunchi).

HELENA

Nu, în genunchi te rog, nu mă ucide Pentru un rău întemeiat de zei, Ci, iartă-mă!

HECUBA

O, nu trăda pe soţii tăi de luptă Ucişi de ea. Eu pentru ei şi fiii Mei te implor.

MENELAU

Ci taci, bătrâno, de ea nici că-mi pasă. Oştenilor le poruncesc s-o duca La nävi. Pe ele va străbate marea.

(Iese Helena dusă de oşteni).

HECUBA

Să nu se urce pe aceeaşi punte De navă ca şi tine!

MENELAU

De ce? Este mai grea ca altădată?

HECUBA

Nu este-ndrăgostit să nu iubească, Ce i-a fost drag, mereu.

MENELAU

Cum o fi dorul

Acelor ce i-au fost odată dragi. Va fi precum doreşti, n-o să se urce Pe nava mea. Nu-i rău ce spui. Ajunsă In Argos va muri în chip nemernic Nemernica, aşa cum se cuvine, Şi-ntr-acest fel va-ndupleca pe toate Femeile la-nţelepciune. Nu-i Deloc uşor. Şi totuşi moartea ei Le va înfricoşa desfrâul, chiar De-ar fi mai desfrânate decât dânsa.

(Menelau iese înconjurat de ai săi)

CORUL

Strofa 1

Şi-aşa tu le-ai dat la ahei Templul din Ilion şi Altarul pe care se ard Mirodenii, o, Zeus, văpaia Azimei sfinte şi fumul Smirnei ce suie la cer Şi Pergamul sacru şi Ida, Ida cu văile pline De iederă, mult străbătute De ape iernatice, şi Culmea pe care întâia Rază a soarelui bate, Lăcaş, strălucind în lumina Zeiască.

Antistrofa 1 Zadarnice jertfe şi Freamătul pe întuneric Al melodioaselor coruri, Şi serbările-nopţilor-toate' închinate la noi, şi atâtea Icoane săpate în aur. Zadarnică luna cea sfântă De câte douăsprezece Ori se perindă. Mă-ntreb, Mă-ntreb dacă-ţi pasă de asta, Doamne, ţie, ce stai Pe scaunul tău în tărie, Şi de năprasnica pară A focului care-nvelit-a Cerul pierdutei cetăţi.2

Strofa 2

O dragul, o soţul meu drag, Tu mort rătăceşti fără apă3 Şi fără mormânt, şi pe mine O navă pe valuri cu-avântul

1 înţelege: făcute să dureze noaptea întreagă.

2 Pasaj anevoie de înţeles. O primă interpretare ar putea fi: zadarnice şi cele douăsprezece luni sfinte ale frigilor. Alţii, dând cuvântului selanai accepţia de „turtă în formă de lună”, atestată de unii lexicografi, traduc: „zadarnice şi turtele (de formă lunară ale) frigilor, oferite zeilor câte douăsprezece odată”.

3 Lipsit de ablaţiunile rituale, fără ca trapul celui mort să fi fost scăldat.

În aripi, m-o duce în Argos, Păşune de cai, unde zidul De piatră-al cyclopilor suie1 Până la ceruri. Şi droaia Copiilor prinsă de porţi Geme prin lacrimi. Iar mama 2 Strigă şi strigă: „Vai mie, Singură sunt şi aheii Departe mă duc de privirea Ta, pe o navă albastră Ce spintecă marea cu vâsle, în Salamina cea sfântă Sau creştetul Isthmului3 domn Peste două limanuri de apă, Unde şi-au porţile lor Ale lui Pelops lăcaşuri”.4

Antistrofa 2 Şi ca Menelau trecând Cu nava-i pe mare, de două Ori înălţat să se-âbată în mijlocul punţii sfânt focul

1 Operă a ciclopilor au fost judecate în antichitate puternicele ziduri ale Tirynthului şi Micenei, scoase la iveală de arheologii din zilele noastre.

2 Pasaj anevoie de înţeles. Cei mai mulţi interpreţi consideră mater ca un vocativ; alţii, în loc de al doilea boa, citesc kora, înţelegând „Iată fata strigă „Vai mie, mamă, singură sunt„...”

3 înălţimea numită Acrocorinthos, lângă portul cunoscut.

4 Peninsulă (acum insulă) numită până astăzi Pelopones.

Scânteietorului fulger, Acum când cu lacrime multe
Plângându-mi robia mă duc
Din Ilion, patria mea.
În surgun în Hellada. De-ar fi
Ca aceea ce are oglinzi
De aur, frumoase podoabe
Ale fecioarelor – fiica
Lui Zeus – să n-ajungă odată) în ţara străbunilor săi
Din Sparta şi nici la căminul
Unde îşi are culcuşul!
Iar cel ce va lua-o pe ea, Blestemata soţie, oroarea
Marei Helladei, pieirea
Tristă a râului Simois, De-ar fi să n-ajungă-n cetatea
Pitanăl şi nici înaintea
Porţii de aramă a Zânei.

(Intră Talthybiu şi câţiva însoţitori, purtând pe scutul uriaş al lui Hector trupul zdrobit al lui Astyanax). Vai, vai!

Amaruri noi se-aştern pe acest pământ Peste amaruri noi, priviţi sărmane Soţii ale troienilor pe mortul

1 „Cetatea pitană” e Sparta. „Zâna” la care se face aluzie, Athena Chalkioikos („Cea cu locuinţa de aramă”), astfel numită după plăcile de bronz ce-i împodobeau templul.

Astyanax, ca discul aruncat Din turnuri fără milă. Ucigaşii Danai îl aduc.

TALTHYBIU

Hecuba, în zvonul valurilor mării O navă aşteaptă prada cea lăsată De fiul lui Ahile şi e gata Să plece către ţărmul Phtiotidei. Şi Neoptolem ' însuşi a plecat Când auzi de noua suferinţă A lui Peleus, 2 pe care din pământul Său Akastos, născutul din Pelias, L-a alungat. El repede şi fără Să aibă a zăbavei desfătare S-a dus, cu el s-a dus şi Andromaca Ce s-a împins la multe lacrimi când Ieşi dintr-a pământului strânsoare Plângându-şi ţara, binecuvântând Groapa lui Hector. Ea ceru să fie Lăsată să îngroape-acest copil Al cărui suflet a zburat pe când Căzu din înălţimi, el fiul lui Hector al tău. Iar scutul cu spinare De-aramă ce fu spaima aheimei, Pe care tatăl tău îl tot ţinea

1 Neoptolem. Fiul lui Ahile.

2 Peleus. Tatăl lui Ahile.

Alăturea de el, nu va fi dus
La vatra lui Peleu, nici în cămara
Unde mireasa, Andromaca, mama
Acestui mort, cu jale l-ar privi, în loc să fie îmbrăcat în cedru
Sau piatră, va fi înmormântat cu scutul
Copilului tău. În braţele tale
Vom pune trupul lui ca să-1 acoperi
Cu văluri şi cununi aşa cum ai
Putinţa astăzi, căci plecat-a, Şi-a domnului ei pripă n-a lăsat-o
Să-şi pună în mormânt copilul. Noi
După ce vom împodobi pe mort, Cu lancea vom săpa ţărâna şi
L-om înveli într-ânsa.
Tu repede plineşte ceea ce
Ţi-am arătat. Noi ţi-am cruţat o trudă
Căci străbătând prin apa lui Scamandru
Scăldat-am mortul, l-am spălat de sânge.
Ci-i vom săpa o groapă adâncă şi
Aşa de-om merge repede, şi tu
Şi eu putea-vom ancora cu nava
Noastră acasă.

HECUBA

Lăsaţi-i jos rotundul scut al lui Hector. Privelişte de jale este El pentru mine. Nu mi-e drag să-1 văd. O, voi, ahei, ce vă trufiţi mai mult Cu armele decât cu mintea, pentru ce

Temându-vă de un copil aţi făptuit
Această crimă nemaipomenită?
Vă era teamă să nu-nalţe odată
Troia căzută? Nu sunteţi nimic, Voi, care-n ciuda faptelor măreţe
Ale lui Hector în bătăi şi a mii

De alte braţe, ne-aţi răpus, acum, Când Troia-i cucerită şi troienii înfrânţi, voi v-aţi temut de un prunc. Urăsc 1 Spaima de care se-nspăimântă omul I Cel nepătruns de fioru-nţelepciunii.

O, dragul meu, cât de neîndurătoare

Venit-a moartea pentru tine. Dac-ai fi

Murit pentru cetate, după ce Ai fi sorbit plăcerea tinereţii, A-nsurătoarei, a regalităţii, Care te face zeilor asemeni, Ai fi fost fericit, dacă în ele E fericire. Văzând aceste lucruri Pe care tu le-ai cunoscut, copile, Nimic nu ştie acum sufletul tău. În casa ta nu vei avea nevoie De ele; cap nefericit, cât de grozav Te-a zdrobit zidul patriei – lucrarea Lui Loxias! Ci mama ta, adese, Cosiţe împletind, te-acoperea De sărutări, pe unde râde în hohot Sângele ţestei tale sfărâmate. O, mâini, icoană care mă-ncânta A mâinilor tatălui său, zăceţi în faţa mea molatice şi frânte-n încheieturi, o, gură dragă care

Ai aruncat atâtea nebunii

Pierdută eşti, minţeai tu când pe patu-mi

Culcându-te spuneai: „O, mamă, Din păru-mi inelat eu voi tăia

Cosiţă lungă pentru tine şi

Voi duce la mormântul tău alaiul

Prietenilor mai, şi ţi-oi rosti

Cuvinte de duioasă despărţire”.

Şi-acum nu tu ci eu, bătrână fără

De ţară, fără de copii, îngrop, îngrop cadavrul tău sărman şi-atât de tânăr!

Vai mie, alintări nenumărate, Veghi ale mele, somnuri nedormite, Deşertăciuni mi-aţi fost! Odată

Ce-ar putea scrie* pe mormânt poetul: „Argeii au ucis acest copil, Temându-se de dânsul”? Ruşinoasă

Inscripţie pentru Hellada. Cum

Părinţii tăi nu ţi-au lăsat nimica, Măcar avea-vei scutul cu spinare

De-aramă drept sicriu.

O tu, frumos brăţar, ce apărai

Braţul lui Hector, ai pierdut pe cel

1 Deprinderea clasică a inscripţiilor pe lespezile de mormânt, care ne-a prilejuit o bogată recoltă de epigrame funerare, e proiectată aci într-un trecut foarte depărtat.

Mai mândru din stăpânii tăi. Ce dulce Se culcă prin inelul tău tiparul Braţului său şi pe frumosul crug Al rotunzimei tale trăsături Sudorii ce adesea de pe fruntea-i Frumoasă picura, când în amarul Bătăilor te-apropia de faţă. Ci mergeţi şi aduceţi ce mai este Podoabă pentru bietul mort, căci soarta Pe care ne-o dau zeii nu ne lasă Ceva frumos. Ai să primeşti ce am Şi eu.

F Nebun e printre muritori acela I Care se bucură crezând că fericirea Lui e fără de capăt, căci ursita în jocurile ei e ca paiaţa i Ce saltă ici şi colo. Nimeni nu-i într-una fericit.

CORUL

Şi iată, ele pe mâini îţi aduc Din spoliile phrygiene podoaba Ca să găteşti pe mort.

HECUBA

Copile, tu n-ai fost învingător La alergări de cai, la încordarea Arcului şi phrygienii n-au ajuns Sa te slăvească-n lupta dreaptă şi La vânători de fiare, totuşi mama

Tatălui tău îţi dă aceste lucruri Din câte odinioară ţi-au fost dragi. Acum ţi le-a răpit cea blestemată De zei Helena, Şi sufletul ţi-a stins şi casa Ţi-a spulberat-o.

CORUL

Ei, ei, îmi sfâşii, îmi sfâşii inima cu vaietele tale. O, tu odată-mi puteai fi un mare Monarh al ţării!

HECUBA

Ce se cuvenea să pui pe tine La cununia ta cu cea mai mândră Fiică a Asiei, podoaba Straielor phrygice, cu ele-ţi înveşmânt trupul. Şi tu, ce eşti puternică-n izbânzi Tu, mumă de trofee nesfârşite, Iubită pavăză-a lui Hector încununată fii, tu nesupusă Pieirii, vei pieri cu el.1

CORUL

Vai, vai!

Amară jale, Glia, o,

1 Lipsesc versurile 1224 – 1225.

Copile, te primeşte, O, mamă, gemi!

Vai, vai!

Cântarea morţilor.

Vai mie!

HECUBA

CORUL

HECUBA

CORUL

Vai mie! Da, cumplite Sunt patimile tale.

HECUBA

Lega-voi cu fâşii rănile tale, Trist medic, doar cu numele, şi care Nu vindecă. Se va-ngriji de celelalte Şi tatăl tău, la morţi.

CORUL

Cu pumnii bate, bate capul tău, Iar mâinile ca vâslele să bată! Vai mie, vai!

HECUBA

O, dragi femei…

CORUL

Hecuba, grăieşte supuselor tale! Ce spune glasul tău?

HECUBA

Nimic n-aveau mai mult în cuget zeii | Decât durerea mea, şi peste toate Cetăţile din lume urau Troia; Zadarnic le-aduceam jerfe de boi. Dacă de sus ne-ar fi trăsnit un zeu Zvârlindu-ne în fundul gliei, noi Am fi pierit şi n-am fi fost cântate De buze-n imnuri şi n-am da prilejul De cântec muritorilor ce vin. Ci mergeţi, puneţi mortul în sărmanu-i Mormânt, căci are ce i se cuvine: Cununa morţilor.

Eu cred ca celor morţi puţin le pasă Că cineva le-o-ntruchipa măreţe înmormântări. E numai o deşartă înfumurare a celor vii.

(Oşteni duc cu ei scutul şi cadavrul).

CORUL

O, o!

Nefericită mamă ce prin tine Şi-a spulberat nădejdea vieţii sale Cea mare. Mult te ferıceam odată Că din părinţi de bun neam te născuseşi, Şi de grozavă moarte ai mai pierit.

(Se agită facle în depărtare) Ei, ei!

Ce braţe purtătoare de văpăi Văd fluturând pe creştetele Troiei? Ce nouă jale ameninţă Troia?

(Intră Talthybiu însoţit de oşteni).

TALTHYBIU

Spun căpitanilor de cete care Au sarcina să pună foc cetăţii Lui Priam, să nu ţină-n mâini Văpaia fără de folos, ci focul Să-ncingă-aşa ca, pustiind cetatea Ilionului, voioşi să-ncepem drumul Acasă de la Troia.

Iar voi – căci spusa-mi are două rosturi -Fiice de troieni, când căpitanii Oştirii da-vor sunet viu de bucium, 'Ndreptaţi-vă spre năvile-aheene Ca să fiţi duse din această ţară. ' Iar tu, bătrâno, cea mai oropsită ¦Femeie, du-te după dânşii, ci De la Ulysse vin la tine, lui Te-au dat sorţii roabă-n altă ţara.

HECUBA

Vai mie, vai sărmana, iată culmea Şi capătul a toată suferinţa. Mă duc din ţară, iar cetatea mea E închinată focului. Bătrâne

Picioare, hai, urniţi-vă, să duc

Salutul meu cetăţii întristate:

O, tu, cea mare-odată, tu cea plină între barbari de-un duh trufaş, tu vei pierde, O, Troia, în curând vestitu-ţi nume.

Ei îţi dau foc, pe noi ne duc ca roabe

| Din ţară-acum. O, zei, dar de ce oare Să mai invoc pe zei? Şi altă dată

J Chemaţi au fost şi nu m-au ascultat. Hai, s-alergăm la foc! Frumos mi-ar sta Să mor o dată cu cetatea-n flăcări!

TALTHYBIU

Nebună eşti, sărmano, după-atâtea Dureri. Luaţi-o, n-o cruţaţi, se cade S-o dăm pe mâna lui Ulysse şi Ca pradă să i-o ducem.

HECUBA

Ohohoho!

Fiu al lui Chronos, domn

Al Phrygiei, părinte

Ce ne-ai născut, 1 ocara

Ce suferim, noi, neamul lui Dardanos, O vezi?

1 Dardanos, întemeietorul neamului troian, era ţinut drept fiu al lui Zeus.

CORUL

O vede, dar marea cetate, Cetatea care-a fost, pierit-a. Nu mai e Troia.

HECUBA Ohohohoh!

Cum luminează Ilionul! Focul A-ncins acoperişul templelor Din Pergam, şi cetatea Şi-al zidurilor creştet.

CORUL

Ca fumul risipit de vânt, în aer, ţara prăbuşită Sub lance piere. Palatele ei pustiite de foc Şi de lancea vrăjmaşă.

HECUBA

O, Glie care mi-ai hrănit copiii!

CORUL

Ei, ei!

HECUBA

Copii, voi auziţi, Pricepeţi strigătele mamei?

CORUL

Deştepţi pe morţi cu bocetele tale.

HECUBA întind pe jos ciolanele-mi bătrâne, Şi cu amândouă mâinile Bat în pământ.

CORUL

Şi, după tine, eu Pun la pământ genunchii-mi, Strigând de la cei morţi Pe soţul meu sărmanul.

HECUBA

Ne iau, ne duc…

CORUL

Sfâşietor, Sfâşietor mai strigi!

HECUBA în casele în care vom robi…

CORUL în altă ţară…

HECUBA

O Priame, Priame, eşti mort, Fără mormânt, fără prieteni. Nu ştii durerea mea.

CORUL

O moarte neagră aşternu zăbranic

Pe ochii lui. Neprihănit e el!

De moartea lui cea plină de prihană.

HECUBA

O temple ale zeilor, o dragă Cetate!

Ei, ei!

CORUL

HECUBA

În focul morţii crunte şi-n al lăncii Fier vă sfârşiţi.

CORUL

Curând în ţara-mi dragă veţi ajunge Paragini fără nume.

HECUBA

Şi pulberea, asemeni unui fum întraripat, suindu-se-n văzduh Va face să nu ştiu unde-a fost casa.

CORUL

Al ţării nume însuşi se va şterge, Căci una după alta toate trec.

Ea nu mai e acum, sărmana Troia.

(Pergamul se prăbuşeşte)
HECUBA
Aţi priceput? Aţi auzit?
CORUL
E vuietul Pergamului ce cade.
HECUBA
Cutremurul, cutremurul cuprinde…
CORUL
Cetatea-ntreagă.
HECUBA
Oh, oh, picioare tremurânde, Purtaţi-mi pasul, mergeţi Spre ziua de robie a vieţii!

(Sună buciumele)
CORUL
O, o, sărmană
Cetate! Iar acum, îndreaptă-te spre năvile-aheiene.

SFÂRŞIT